

Environmentální výchova z pohledu učitelů

Environmentální kompetence dětí, Projekt TAČR TB050MZP001

Jan Činčera (Masarykova univerzita Brno), Kateřina Jančaříková (Univerzita Karlova), Tomáš Matějček (Univerzita Karlova), Petra Šimonová (Masarykova univerzita Brno), Jan Bartoš (Univerzita Karlova), Miroslav Lupač (Agentura Koniklec), Lenka Broukalová (Spora, z.s.)

Ministerstvo životního prostředí

bezk

AGENTURA **K**ONIKLEC

Výzkumné otázky

Do jaké míry jsou na školách rozšířeny strategie považované za účinné pro dosahování cílů v jednotlivých oblastech environmentální výchovy?

Jaké faktory ovlivňují volbu jednotlivých strategií?

Jakým způsobem jsou konkrétní účinné strategie implementovány na školách považovaných za příklady dobré praxe?

Jaké jsou bariéry zavádění účinných strategií do škol? Jaké faktory jejich zavádění naopak pomáhají?

Jaké jsou modelové typy realizace environmentální výchovy na školách?

Výzkumný design

Průzkum

60 položkový dotazník rozdělený podle DOV
Učitelé 2. stupně ZŠ a víceletých gymnázií
645 respondentů (návratnost 21%)

Případové studie

Příklady dobré praxe
9 škol

Ohniskové skupiny

Zkušenosti učitelé EV na 2. stupni a víceletých gymnáziích
2 skupiny, celkem 11 respondentů

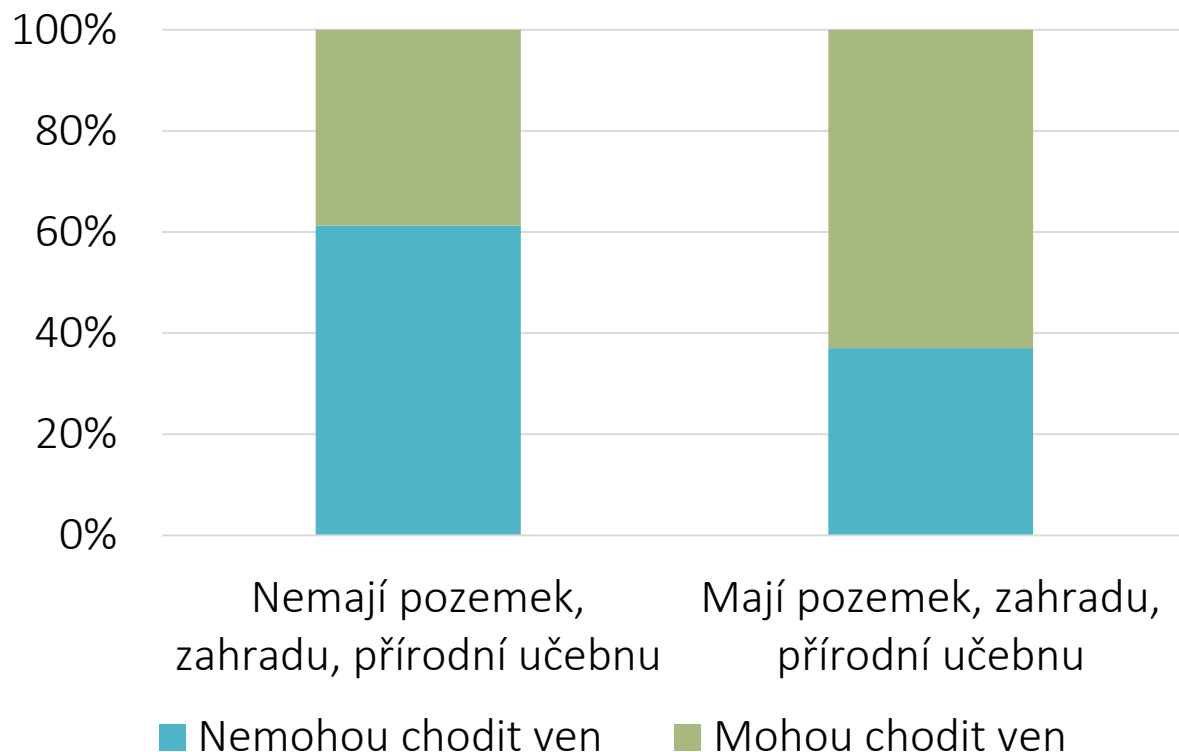
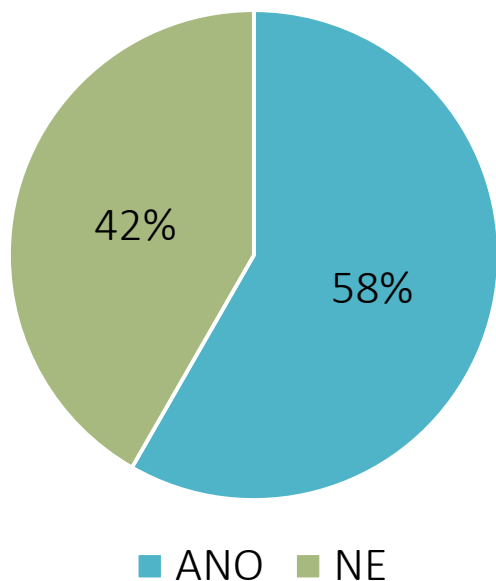
Senzitivita

Bylinková spirála na ZŠ Na Beránku

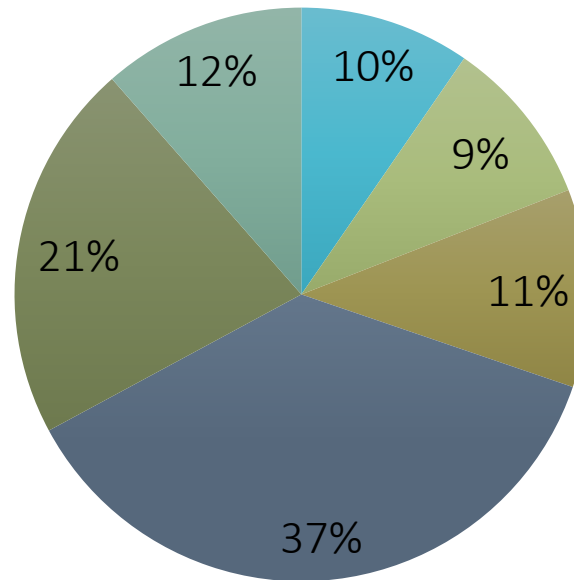
Možnost jít o přestávce ven

Mají žáci na Vaší škole možnost chodit o přestávce ven? (N=645)

81% škol disponuje pozemkem, zahradou či přírodní učebnou. Možnost chodit ven nelimitují jen fyzické bariéry, ale i jiné, vnitřní důvody. Možnost chodit ven pozitivně koreluje s realizací EV ve všech dalších oblastech.

Jak často v průměru jezdí žáci na vícedenní školní akce do přírodního prostředí? (N=645)

■ Nejedou na žádnou akci

■ Méně akcí než jednu za dva roky

■ Zhruba jednu akci za dva roky

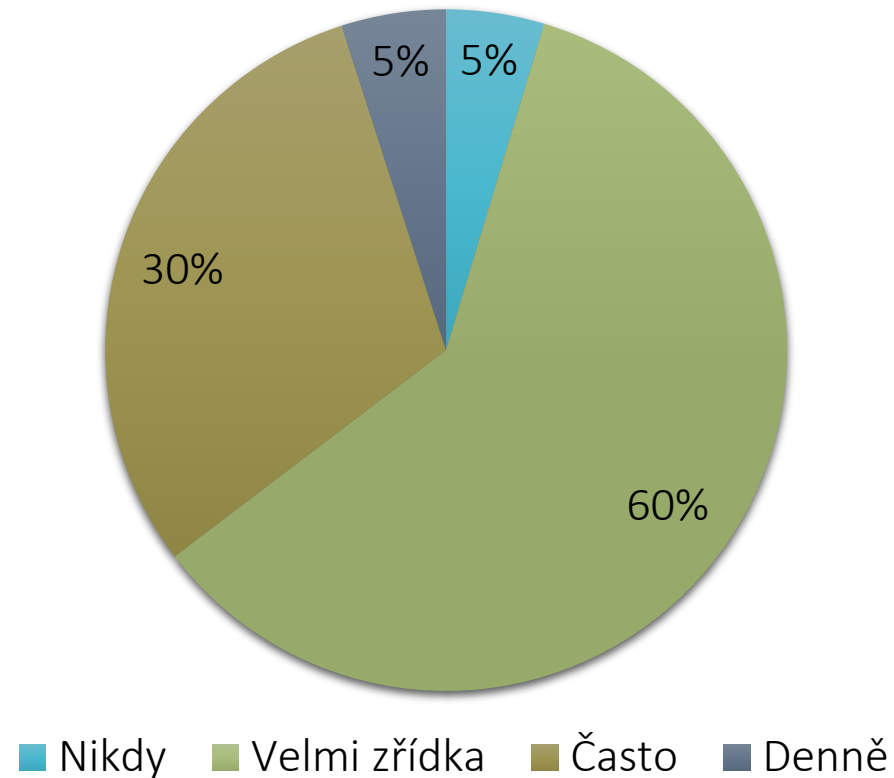
■ Jednu akci ročně

■ Dvě akce ročně

■ Tři a více akcí ročně

Více než 2/3 škol jezdí na pobytové akce nejméně 1x ročně.

Jak často se žáci v rámci školních aktivit (ve třídě, na exkurzích nebo na školních pozemcích) dostanou do kontaktu s živými chovanými zvířaty?

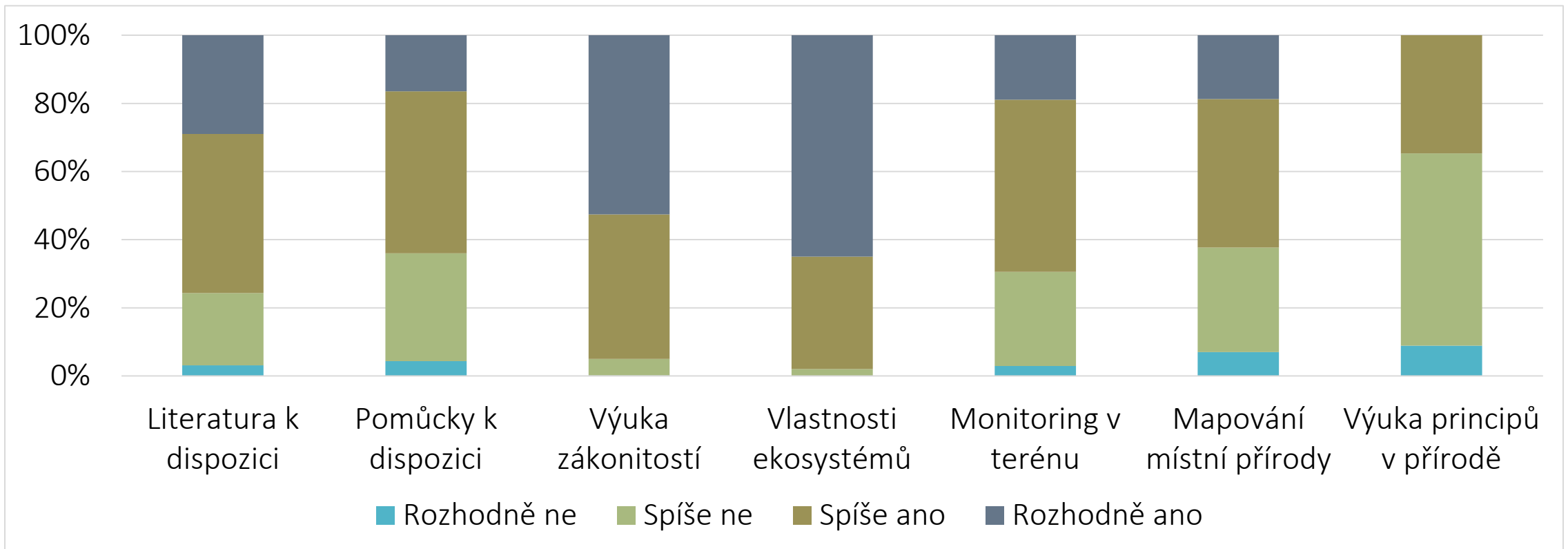
Na 2/3 škol se nechovají žádná zvířata. Na zhruba stejném množství škol se žáci nedostanou do kontaktu se zvířaty vůbec nebo jen velmi zřídka

Ekologické zákonitosti

Hmyzí hotel v ZŠ Rokytnice - Vsetín

Výuka ekologických zákonitostí

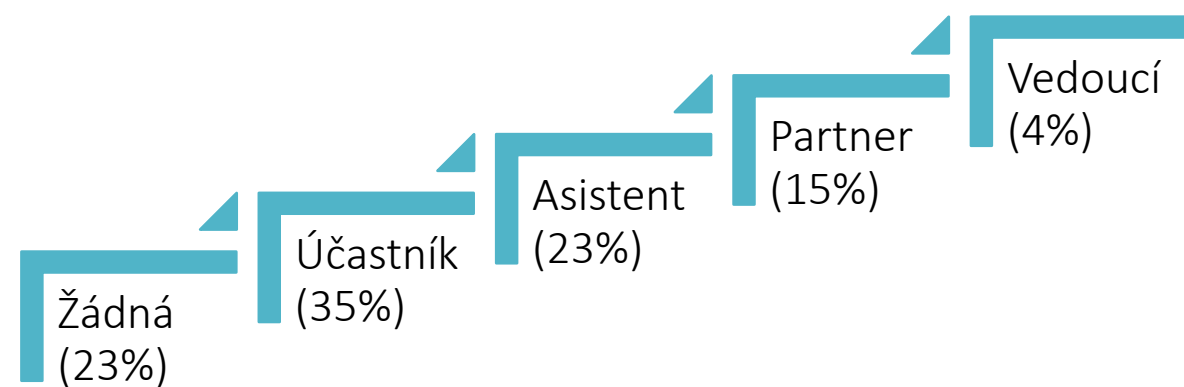
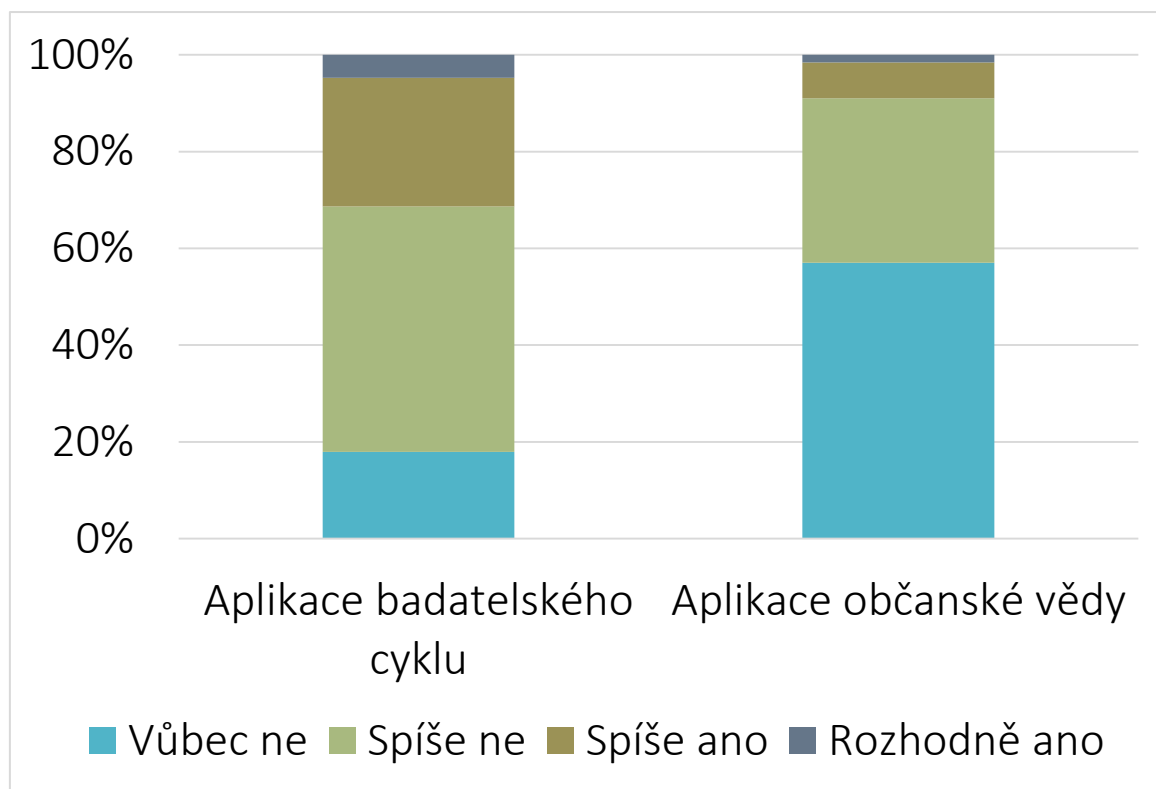
Na většině škol je výuka ekologických zákonitostí dobře obsahově pokryta a je zabezpečena literaturou i pomůckami. Učitelé na téměř dvou třetinách škol ale nevyužívají pro jejich výuku přírodní prostředí a zůstávají v učebně.

Badatelské dovednosti

Lov bezobratlých v Modřanské tůni. ZŠ K Dolům.

Badatelské dovednosti na školách

Role žáka v badatelské výuce.

Na většině škol žáci neprocházejí všemi fázemi badatelského cyklu, nespolupracují s vědci a jsou-li do nějakého badatelského projektu zapojeni, mají v něm jen malou míru kontroly.

„Nejen že pro mě je to náročné na přípravu a úklid, ale když mám stihnout svůj roční program a do toho byli v divadle, pak měli sportovní soutěž a pak všichni onemocněli, tak jsem rázem tři hodiny ve skluzu a dát si tam další hodinu. To bádání je pro ně hrozně potřebné, ale ne vždy to splní to, co potřebuju, abychom se posunuli a odčárkovali.“

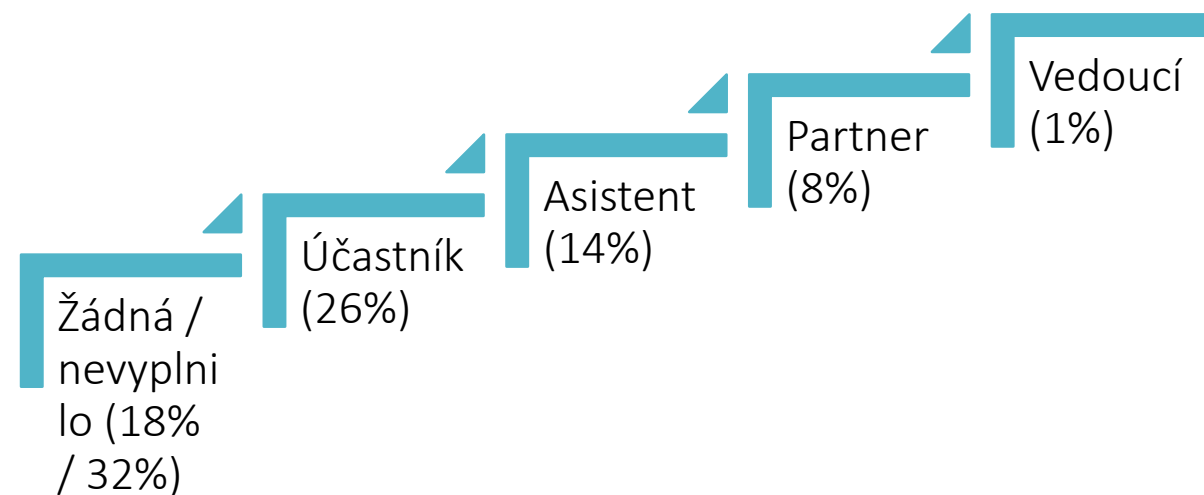
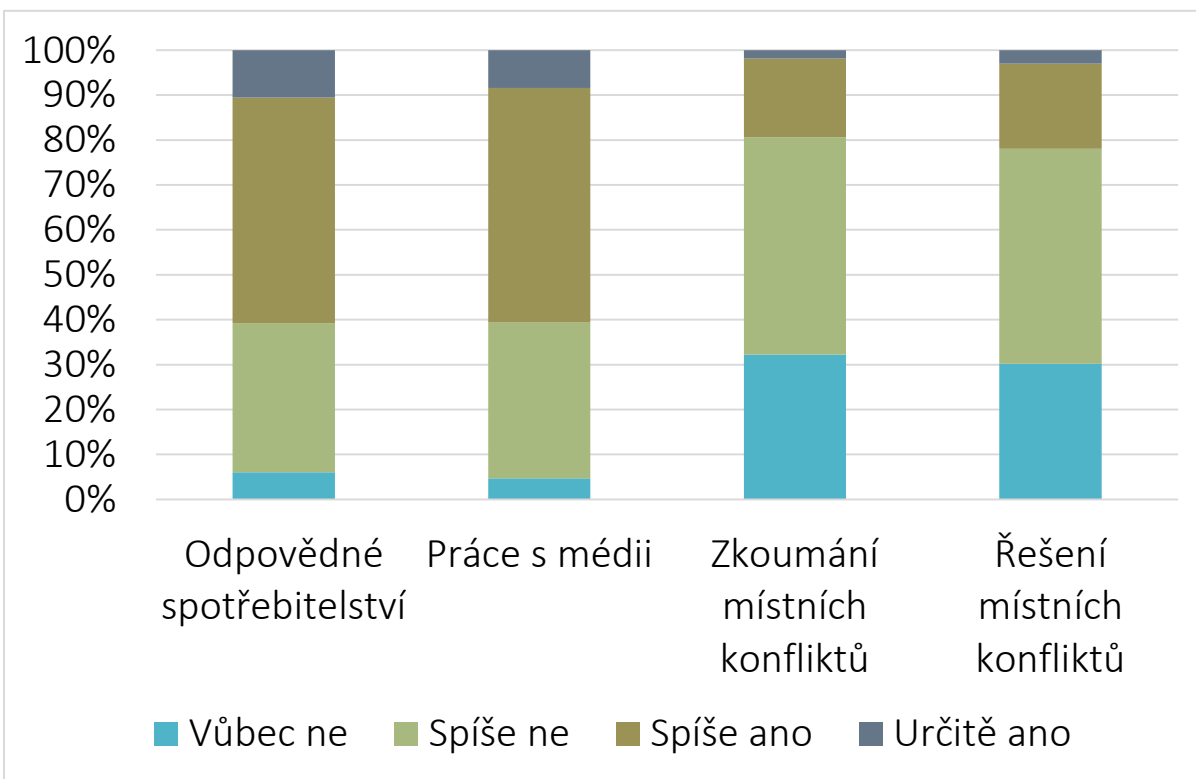
„Já bojuju s takovou hříšnou myšlenkou, jestli je důležitější splnit všechno, co máme, anebo si udělat pořádně jednu badatelskou výuku. Tak s tím pořád bojuju. V třídnici je sice zapsaný, ale místo toho... Protože si myslím, že těm žákům to dalo více, než kdybych projela všechno...“

Problémy a konflikty

Sázení modřínů na MŠ a ZŠ Kamenice.

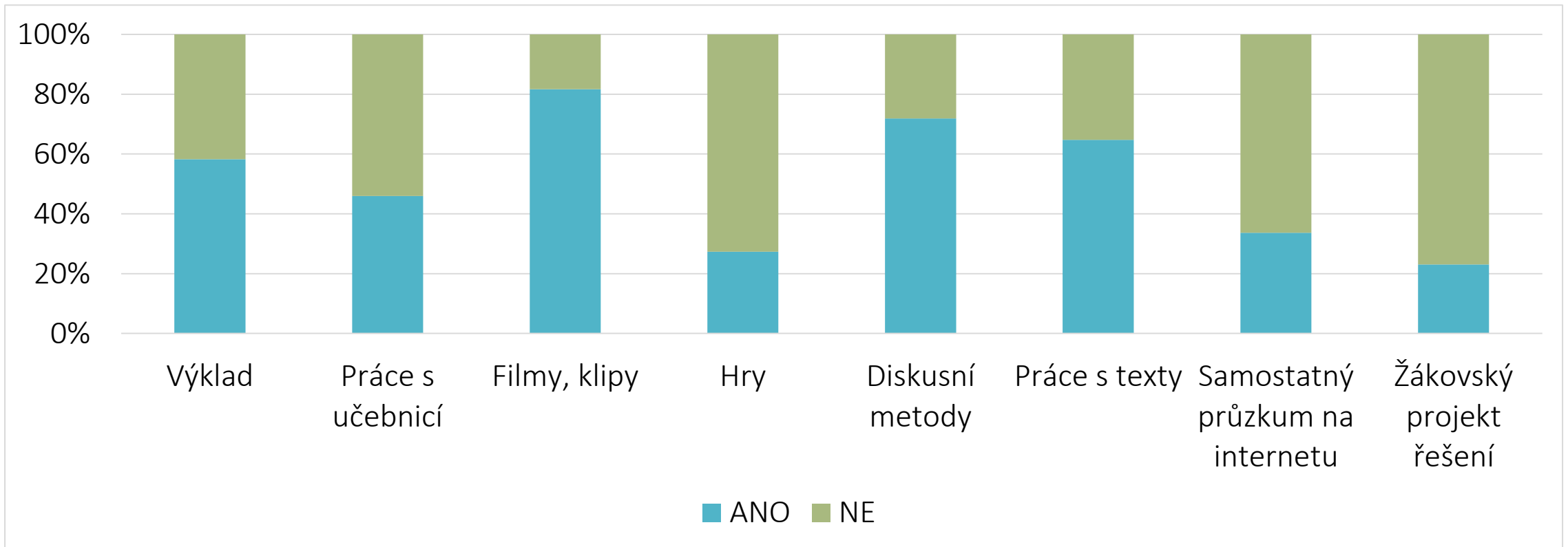
Problémy a konflikty na školách

Role žáka v badatelské výuce.

Na většině škol se žáci nezabývají zkoumáním místních environmentálních problémů. Pokud ano, zpravidla nemohou výuku příliš ovlivňovat.

Metody výuky globálních problémů

Výuka globálních problémů se nejčastěji děje pomocí diskusních metod a rozbořem textů. Málo zastoupeny jsou metody předpokládající aktivní průzkum žáka či projekty na jejich zmírnění.

„Je důležité, aby se děti zapojily, aby tam měly svůj prostor, aby měly alespoň pocit, že mají nějaký výběr. Já jako učitel bych tam měla být jen jako takový ten pomocník. V tomhle by si oni měly vybrat, já jim pomůžu, ale jinak by si to měly vybírat samy.“

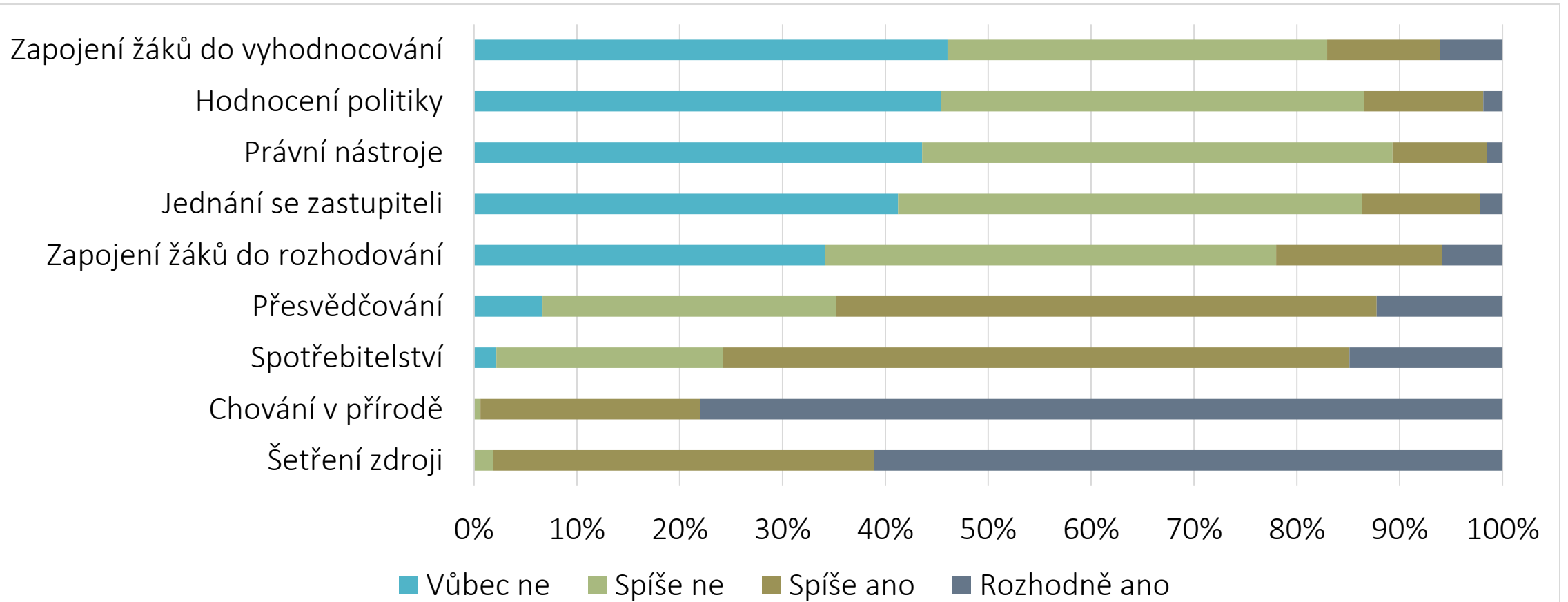
„...máme každý rok pro šestý ročník třídní projekt, projektovou výuku globální problémy lidstva. Takže taky si myslím, že se nám daří. (...) Děti mají vždycky svůj problém a prezentují to před ostatními, je tam pan ředitel, pan zástupce, takže to mají jako před komisí. Většinou to má hrozně dobrý ohlas, vždycky z toho mám potom hrozně dobrý pocit.“

Akční strategie

Školní zahrada ZŠ Jílové u Prahy

Témata akčních strategií

Učitelé rozvíjejí především jednoduché kompetence. Jen malý podíl zapojuje žáky do rozhodování a hodnocení školního ekomanagementu, nebo do rozboru právních a politických nástrojů a aktivit.

„Daří se nám třídit papír. Každou středu máme sběr a rodiče jezdí s plnými auty, takže to je supr.“

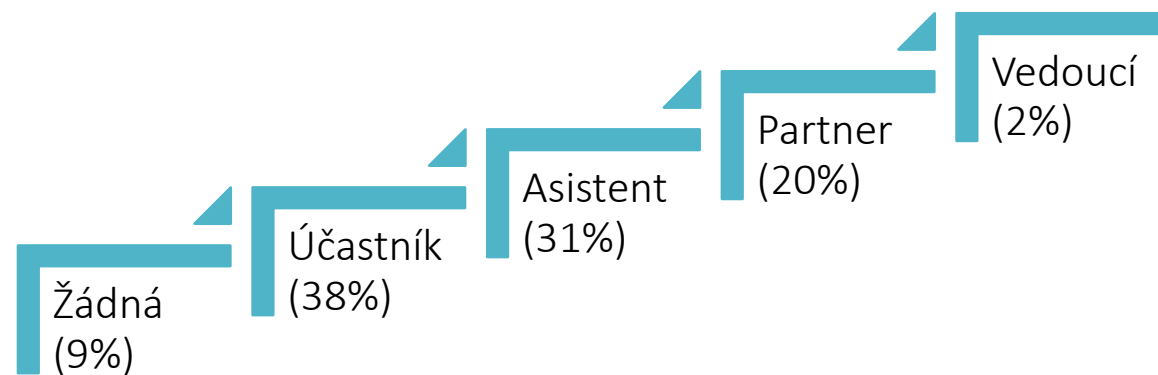
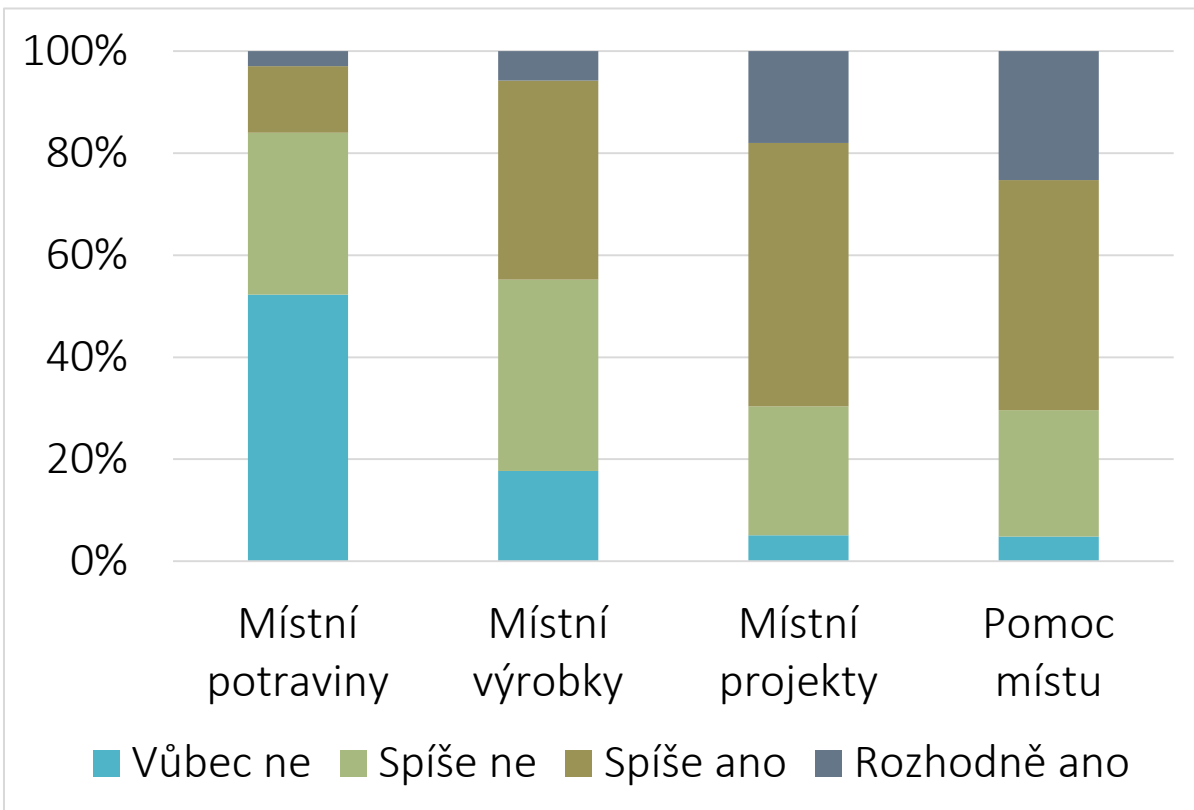
„...děláme výzkum, když u nás třeba kolísá to třídění odpadu, tak každá třída si váží, kolik nasbírá, mají elektronické váhy od fyzikáře a děláme výstupy, kolik toho ta škola nasbírala a jak to změnit.“

Vztah k místu a propojující témata

ZŠ Podomí – výstup z projektu Vesnice regionu

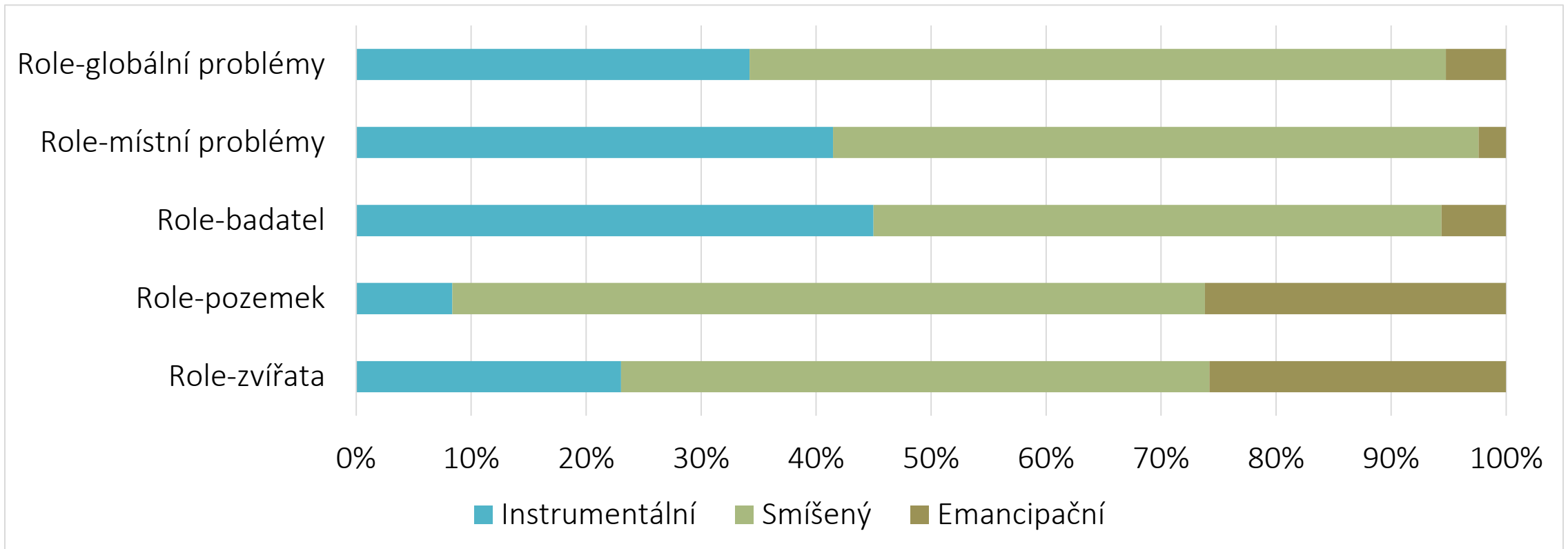
Vztah k místu na školách

Role žáka v místně zakotveném učení.

Pokud školy zařazují do výuky projekty místně zakotveného učení, jejich průběh řídí zpravidla učitelé.

Role žáka ve výuce

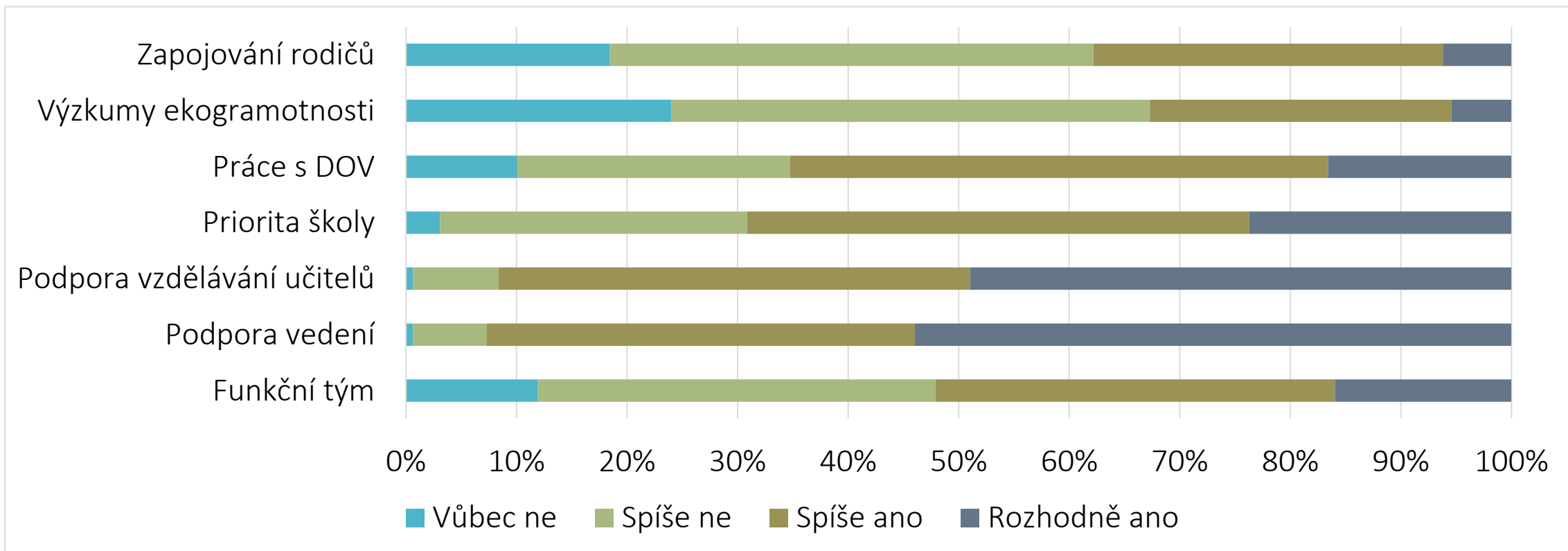
Na většině škol rozhoduje o cílech a obsahu učitel, žáci mají ale omezený prostor k spouřozhodování.

Podpora a bariéry

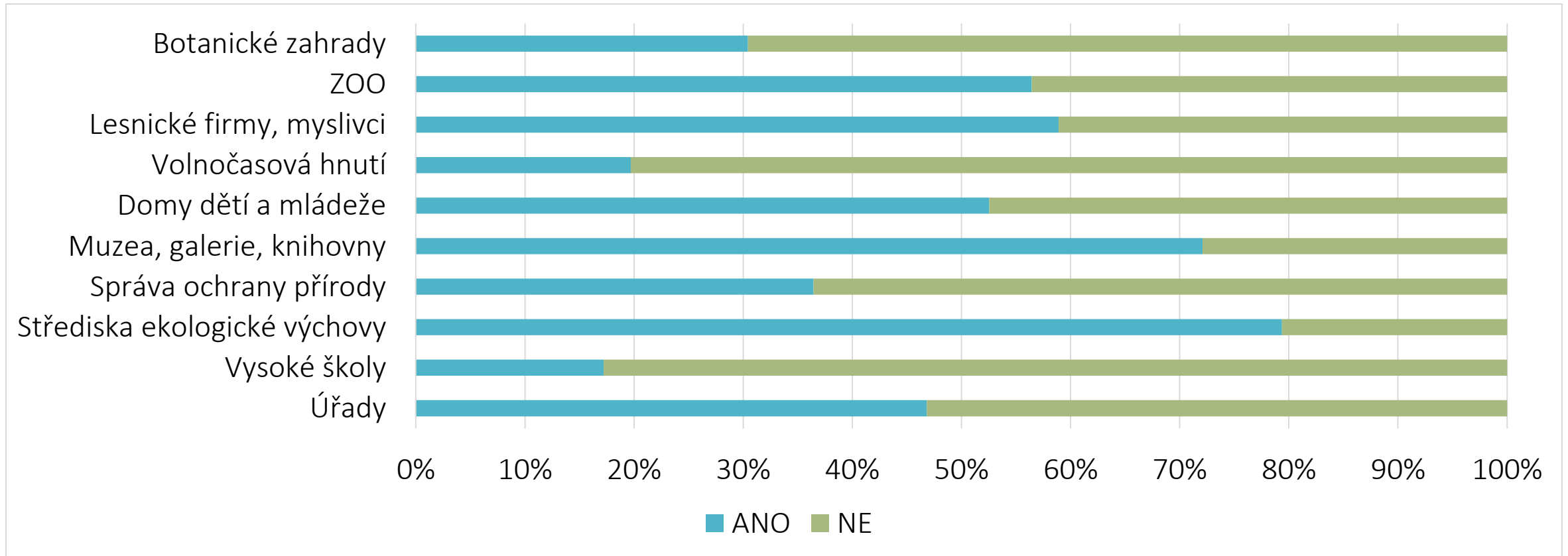
ZŠ Podomí – školní zahrada

Podmínky pro realizaci EV

Na většině škol nejsou zapojováni rodiče. EV má ale zpravidla podporu vedení.

Spolupráce s dalšími organizacemi

Většina škol spolupracuje se SEV, kulturními institucemi, lesníky a zoologickými zahradami.

„Mně přijde, že teď poslední dobou je dost důležitý mít čárku, pardon, že to tak říkám. Prostě udělat to, i když je to papírová forma, a mít čárku, protože nezáleží na kvalitě, ale záleží na kvantitě.“

„...co vidím, je, že na některých školách se dělají ty akce chaoticky, neplánovaně, ty akce spolu nijak nesouvisí, nevedou k nějakým cílům, jsou to prostě fakt jenom výlety, ale přitom se tomu říká exkurze do XY. Do třídní knihy se pak napíše – máme splněnou tu environmentálku...“

Projekt vedl BEZK, z.s., ve spolupráci s Agenturou Koniklec, ops
a Masarykovou Univerzitou Brno za podpory TAČR.

Ministerstvo životního prostředí

bezK

AGENTURA **K**ONIKLEC